

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ 2022

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

A1. α

1. Σ 2. Λ 3. Λ

A1. β

α. 2 β. 1 γ. 2 δ. 1

B1.

Ο Αριστοτέλης διακρίνει δύο ειδών κοινωνίες: την κοινωνία των ζώων και την πολιτική κοινωνία των ανθρώπων. Καθεμία από αυτές είναι εφοδιασμένη από τη φύση, η οποία δεν κάνει τίποτα δίχως λόγο και αιτία (τελολογική αντίληψη), με τα εργαλεία εκείνα που της είναι απαραίτητα για να φτάσει στον τελικό της στόχο και προορισμό.

«οὐθὲν μάτην ἢ φύσις ποιεῖ» Η φύση δεν κάνει τίποτε χωρίς σκοπό· όλες οι φυσικές διεργασίες κάπου αποβλέπουν. Πρόκειται για φράση 1που επαναλαμβάνει ο Αριστοτέλης σε πολλές πραγματείες του. Υποστηρίζει ότι στη φύση τίποτε δεν γίνεται μάταια, τα πάντα εξυπηρετούν ορισμένη σκοπιμότητα, από την οποία και

νοηματοδοτούνται: ... εἰ μηθὲν μάτην ποιεῖ ἡ φύσις. Ἐνεκά του γὰρ πάντα ὑπάρχει τὰ φύσει, ἢ συμπτώματα ἔσται τῶν ἔνεκά του [: αν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ φύσις τίποτε δεν κάνει στην τύχη. Ὅλα, ἀλήθεια, τα φυσικά ὄντα ὑπάρχουν για κάποιο σκοπό, ἢ εἶναι τυχαία παραστρατήματα ἐκείνων που ὑπάρχουν για κάποιο σκοπό] (Περὶ ψυχῆς 434a3132). Στην ἀνάπτυξή της ἡ θεωρία αὐτή ονομάστηκε ἀριστοτελική τελολογία. Προνομιακὸς χώρος της τελολογίας εἶναι ἡ βιολογία. Σχεδὸν ὅλα τα παραδείγματα που φέρνει ὁ φιλόσοφος ἀντλούνται ἀπὸ τὴν ἐμβία φύση· γίνεται ἀναφορὰ στα σχήματα των δοντιῶν, που εἶναι ὅπως εἶναι για να ἐξυπηρετοῦν τὴν πρόσληψη καὶ ἐπεξεργασία των τροφῶν, στις στοχευμένες ἐνέργειες μυρμηγκιῶν καὶ μελισσῶν για τὴν ἐπιβίωση της κοινότητάς τους, στην ὑπαρξη καὶ λειτουργία των φύλλων χάριν των καρπῶν. Βασίζεται, λοιπὸν, ὁ Ἀριστοτέλης στη βιολογία καὶ ἐπεκτείνει τὸ τελολογικὸ ἐρμηνευτικὸ μοντέλο του καὶ σε ἄλλα πεδία των φυσικῶν ἐπιστημῶν. **(σχόλιο ἀπὸ τον Φάκελο Ὑλικού)**

Ἔτσι λοιπὸν ἡ φύσις ἐφοδίασε τὰ ζῶα με τὴν φωνή , τις ἀναρθρες δηλαδή κραυγές. Μ' αὐτές τὰ ζῶα μποροῦν ἀπλῶς μέσω των αἰσθήσεων να ἀντιλαμβάνονται καὶ να μεταδίδουν τὸ ἓνα στο ἄλλο τὸ συναίσθημα του ευχάριστου καὶ του δυσάρεστου, γιατί μόνο αὐτὸ τους εἶναι ἀπαραίτητο για να ἐπιβιώνουν καὶ να ἐκπληρώνουν τὸ σκοπὸ της ὑπαρξῆς τους. («ἢ μὲν οὖν φωνὴ τοῦ λυπηροῦ καὶ ἡδέος ἐστὶ σημεῖον, διὸ καὶ τοῖς ἄλλοις ὑπάρχει ζῶοις (μέχρι γὰρ τούτου ἢ

φύσις αὐτῶν ἐλήλυθε, τοῦ ἔχειν αἴσθησιν λυπηροῦ καὶ ἡδέος καὶ ταῦτα σημαίνειν ἀλλήλοις)»)

Από την άλλη, η φύση εφοδίασε τον άνθρωπο με τον λόγο, με τη μορφή τόσο του έναρθρου λόγου όσο και της λογικής σκέψης, επειδή τον προόριζε να ζήσει μέσα σε πολιτική κοινωνία. («λόγον δὲ μόνον ἄνθρωπος ἔχει τῶν ζώων»)

«λόγος» Η λέξη λόγος χρησιμοποιείται συχνά για να δηλωθούν αξεχώριστες μεταξύ τους η λογική (ως ιδιαίτερο γνώρισμα του ανθρώπου και ως διανοητική δραστηριότητα) και η γλώσσα (ως σύστημα σημείων και ως συγκεκριμένη έκφραση). Στο συγκεκριμένο χωρίο ο λόγος αντιδιαστέλλεται προς την φωνήν, και, συνεπώς, έχει ενισχυμένη τη σημασία της γλώσσας (χωρίς να χάνεται βέβαια η σημασία της ανθρώπινης λογικής). **(σχόλιο από τον Φάκελο Υλικού)**

Πρόκειται για μια σύνθετη και ανώτερη ικανότητα που ξεπερνά τα όρια του αισθητού κόσμου και αποτελεί την ειδοποιό διαφορά του ανθρώπου από τα άλλα ζώα. Τον βοηθά όχι μόνο να εκφράζει τα συναισθήματά του, αλλά και να αντιλαμβάνεται και να κάνει φανερές σύνθετες αφηρημένες έννοιες και αξίες, όπως είναι το καλό και το κακό, το ωφέλιμο και το βλαβερό, το δίκαιο και το άδικο και άλλες παρόμοιες, όπως είναι το όμορφο και το άσχημο, το όσιο και το ανόσιο. Χάρη σ' αυτές ο άνθρωπος δεν καταφέρνει μόνο να επιβιώσει, αλλά και να επιτύχει ανώτερους στόχους, όπως να συγκροτήσει

κοινωνίες (οικογένεια και πόλη) και να δημιουργήσει πολιτισμό (να αναπτύξει τα γράμματα, τις τέχνες, να θεσπίσει νόμους κ.λπ). («ὁ δὲ λόγος ἐπὶ τῷ δηλοῦν ἐστὶ τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερόν, ὥστε καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδίκον· τοῦτο γὰρ πρὸς τὰ ἄλλα ζῶα τοῖς ἀνθρώποις ἴδιον, τὸ μόνον ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ καὶ δικαίου καὶ ἀδίκου καὶ τῶν ἄλλων αἴσθησιν ἔχειν»)

Βέβαια, πρέπει να παρατηρήσουμε ότι ο Αριστοτέλης αναγνωρίζει την ιδιότητα του «πολιτικού» και σε κάποια αγελαία ζώα, με την έννοια ότι αναλαμβάνουν και διεκπεραιώνουν όλα μαζί μια κοινή δραστηριότητα, χωρίς όμως να διαθέτουν έναρθρο λόγο και λογική σκέψη, όπως ο άνθρωπος. Έτσι, στο έργο του «Περὶ τὰ ζῶα ἱστορία» μνημονεύει ως «πολιτικά» ζώα, εκτός από τον άνθρωπο, τη μέλισσα, τη σφήκα, το μυρμήγκι και τον γερανό. Στην περίπτωση αυτών των ζώων, το επίθετο «πολιτικός» χρησιμοποιείται για να δηλώσει μια απλούστερη διαδικασία συμμετοχής σε κοινές δραστηριότητες, ενώ όταν αναφέρεται στον άνθρωπο, το σημασιολογικό περιεχόμενο του επιθέτου «πολιτικός» διευρύνεται και δηλώνει πιο πολύπλοκες κοινωνικές διαδικασίες. Αυτό εκφράζεται κι από το ποσοτικό επίρρημα συγκριτικού βαθμού «περισσότερο», στην πρώτη πρόταση της ενότητας, όπου γίνεται η σύγκριση του ανθρώπου και των αγελαίων ζώων.

Ο Αριστοτέλης παραθέτει μερικά αντιθετικά ζεύγη εννοιών, από τις οποίες κάποιες αφορούν τις συμπεριφορές των ζώων και άλλες

γίνονται αντιληπτές από τον άνθρωπο χάρη στην ικανότητα του λόγου. Έτσι, στα ζώα αναφέρονται τα αντιθετικά ζεύγη «λύπη ≠ ευχαρίστηση», «δυσάρεστο ≠ ευχάριστο», ενώ στον άνθρωπο τα ζεύγη «ωφέλιμο ≠ βλαβερό», «καλό ≠ κακό», «δίκαιο ≠ άδικο». Διαπιστώνουμε λοιπόν μια κλιμάκωση από ένα κατώτερο, βιολογικό, επίπεδο προς ένα επίπεδο ανώτερο, ηθικό. Τα ζώα, δηλαδή, καταφέρνουν με τις άναρθρες κραυγές να επιβιώνουν, ενώ ο άνθρωπος με τον έναρθρο λόγο και τη λογική σκέψη έχει την ικανότητα να συγκροτεί κοινωνίες και να δημιουργεί πολιτισμό. («λυπηροῦ καὶ ἡδέος, τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερόν, τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον, ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ, δικαίου καὶ ἀδίκου»)

Ο Αριστοτέλης αναπτύσσει την επιχειρηματολογία του μέσω ενός παραγωγικού συλλογισμού και αποδεικνύει ότι ο άνθρωπος είναι «φύσει ζῷον πολιτικόν». Ο συλλογισμός αυτός έχει ως εξής:

1η προκείμενη: η φύση δεν κάνει τίποτε δίχως λόγο και αιτία.

2η προκείμενη: η φύση έδωσε στον άνθρωπο ως εργαλείο τον λόγο (εργαλείο ανώτερο από την απλή φωνή που έδωσε στα ζώα), για να μπορεί να αντιλαμβάνεται και να κάνει φανερό το ωφέλιμο και το βλαβερό, το καλό και το κακό, το δίκαιο και το άδικο, βασικά στοιχεία για τη συγκρότηση πολιτικής κοινωνίας.

Συμπέρασμα: συνεπώς, αφού η φύση έδωσε, όχι τυχαία, στον άνθρωπο τον λόγο, δηλαδή το εργαλείο με το οποίο μπορεί να ζει σε

πολιτικές κοινωνίες, συνάγεται ότι ο άνθρωπος είναι εκ φύσεως «ζῶον πολιτικόν».

B2.

« Ἐπὶ τούτοις πολίτης εἶ τοῦ κόσμου καὶ μέρος αὐτοῦ» Ο Επίκτητος στο σημείο αυτό παραθέτει μια ακόμα προτροπή - συμβουλή προς τον εαυτόν του και προς εμάς. Αφού προηγουμένως μας παρότρυνε να αναλογιστούμε ότι διαθέτουμε λόγον και προαίρεσιν, τώρα μας συμβουλεύει να θυμηθούμε ότι ο άνθρωπος διαθέτει ένα ακόμα χαρακτηριστικό. Ο άνθρωπος λοιπόν είναι πολίτης του κόσμου. Βέβαια ο Επίκτητος δεν εννοεί ακριβώς ότι ο άνθρωπος της εποχής του είναι μέλος ενός παγκόσμιου κράτους.

Ασφαλώς δεν υπήρχε κάποιο παγκόσμιο κράτος, ώστε η έννοια του πολίτη να έχει κυριολεκτική σημασία· και ο κόσμος εννοείται με στωική σημασία, ως ένα ενιαίο σύνολο που διέπεται από τον φυσικό νόμο και τη λογικότητα. Η έννοια θα ξαναχρησιμοποιεί ιδιαίτερα από τα μέσα του 19ου αι. σε ένα ολοένα περισσότερο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον.(σχόλιο από τον Φάκελο Υλικού)

« παρακολουθητικὸς γὰρ εἶ τῇ θεῖα διοικήσει καὶ τοῦ ἐξῆς ἐπιλογιστικός.» Η συγκεκριμένη ημιπερίοδος λειτουργεί ως αιτιολόγηση στην προηγούμενη άποψη περί της ηγεμονικής θέσεως του ανθρώπου μέσα στο κοσμικό σύμπαν. Έτσι ο σύνδεσμος γὰρ

Λειτουργεί αιτιολογικά με στόχο την τεκμηρίωση της προηγούμενης θέσεως. Ο άνθρωπος λοιπόν, όπως έχει ήδη ειπωθεί, διαθέτει τον λόγο ο οποίος ταυτίζεται από τους στωικούς με τον θεό. Μέσω του λόγου ο άνθρωπος αναπτύσσει την ικανότητα να κατανοεί την θεία διακυβέρνηση του κοσμικού σύμπαντος, να την αξιολογεί και φυσικά να ερμηνεύει τις συνέπειές της. Ο λόγος είναι θεός και διέπει το σύμπαν, καθορίζει τους κοσμικούς νόμους και επιβάλλει την συμπαντική αρμονία. Επομένως ο κόσμος μας διαθέτει κυβερνήτη (λόγος) και καθοδηγείται από την θεία του πρόνοια, την ειμαρμένη. « **θεία διοικήσει**» Αυτό που κινεί τον κόσμο είναι η πρόνοια, η είμαρμένη – είναι η απαραβίαστη τάξη του κόσμου, μια λογική και συνεκτική δύναμη, ο ίδιος ο λόγος. Όλα γίνονται σύμφωνα με αυτήν, που κάνει όλα τα πράγματα να είναι ενωμένα σε μια παγκόσμια συμπάθεια. Οι Στωικοί την ονομάζουν θεό ή και Δία: η διακυβέρνηση του κόσμου είναι η έκφραση ενός θείου, έλλογου νόμου. **(Σχόλιο από τον Φάκελο Υλικού)**

Έτσι λοιπόν για τον Επίκτητο ο θεός είναι ένα υπέρτατο ον που διέπεται από την απόλυτη λογική, κυβερνά τον κόσμο, βρίσκεται μέσα στα συμπαντικά όντα και εκπληρώνει σκοπούς που ενέχουν καλοσύνη και ομορφιά.

«Μηδὲν ἔχειν ἰδίᾳ συμφέρον, περὶ μηδενὸς βουλευέσθαι ὡς ἀπόλυτον» Ο Επικτήτος απαντάει στο παραπάνω ερώτημα («Τίς οὖν ἐπαγγελία πολίτου;») με μία διατύπωση γνωστή ήδη από τους φιλοσόφους του 5ου και 4ου αιώνας πΧ. Ο πολίτης λοιπόν οφείλει να υποτάσσει το προσωπικό του συμφέρον έναντι του συλλογικού. Ο πολίτης των στωικών επιβάλλεται να μην αποφασίζει ανεξάρτητα από την ολότητα. Πρέπει να συνειδητοποιήσει πως είναι μέρος ενός ευρύτερου συνόλου και δεν είναι ανεξάρτητος και αυτόνομος. Ἐτσι κάθε του πράξη και συμπεριφορά πρέπει να υπάγεται στα πλαίσια που καθορίζει ο κοσμικός και συμπαντικός λόγος. Με αυτόν τον τρόπο θα ενταχθεί σωστά μέσα στον κόσμο, θα κατανοήσει τη θέση του μέσα στο σύνολο και θα φτάσει στην ευδαιμονία.

Για τον Επικτήτο ο άνθρωπος αποτελεί μέρος του θείου - κοσμικού λόγου και όχι απλώς μια πόλεως - κράτους . Συνεπώς το άτομο πρέπει να εναρμονίζει τη θέλησή του με τον λόγον έχοντας την ιδιότητα του πολίτου του κόσμου.

ΓΛΩΣΣΙΚΕΣ ΕΠΙΛΟΓΕΣ

Τίς οὖν ἐπαγγελία πολίτου; Ερώτηση

Σκέψαι ... Σκόπει : Χρήση Προστακτικής Ἐγκλισης .

εἶ : Χρήση β' ενικού προσώπου για αμεσότητα / Χρήση Οριστικής Ἐγκλισης

ἀλλὰ ταύτη τὰ ἄλλα ὑποτεταγμένα: Παρήχηση – επανάληψη
φθόγγου «τ».

κεχώρισαι ... κεχώρισαι ... κεχώρισαι ... : Επανάληψη

πολίτης εἶ ... ἐπαγγελία πολίτου; : Συνεκδοχή (το ένα αντί για πολλά
ομοειδή)

Μηδὲν ... περὶ μηδενός : Επανάληψη

οὐχ ἐν τῶν ὑπηρετικῶν, ἀλλὰ τῶν προηγουμένων· : Σχήμα ἀρσης –
θέσης

ἀλλ' ὥσπερ ἄν, εἰ ἡ χεὶρ ἢ ὁ πούς λογισμὸν εἶχον καὶ παρηκολούθουν
τῇ φυσικῇ κατασκευῇ : Παρομοίωση / Αναλογία.

παρακολουθητικὸς γὰρ εἶ τῇ θεῖα διοικήσει καὶ τοῦ ἐξῆς ἐπιλογιστικὸς
: Σχήμα υπερβατό

κεχώρισαι κατὰ λόγον. Κεχώρισαι θηρίων, κεχώρισαι προβάτων. :
επανάληψη κεχώρισαι

(απαιτούνται 2 από τα παραπάνω)

B3.

1. δ 2. α 3. ε 4. β 5. στ (περισσεύει το γ)

B4. α.

1. ε 2. δ 3. ζ 4. β 5. α 6. στ (περισσεύει το γ)

B4. β.

Χρειάζεται ακόμη πολλή εξάσκηση στον πλάγιο λόγο, γιατί είναι **αδούλευτος**.

Τα προηγούμενα κεφάλαια στην Ιστορία δεν τα έχω διαβάσει τόσο καλά.

B5.

Ο Παπανούτσος θεωρεί ότι η προαίρεση συνδέεται με τη βούληση («Όπου προαίρεση, εκεί και βούληση.»). Η καθημερινή ζωή όμως μας συνεπαίρνει συχνά και έτσι η προαίρεση δεν χρειάζεται ούτε εφαρμόζεται πάντα, καθώς λειτουργούμε μηχανικά και με βάση τον κοινωνικό εθισμό (« Πρώτον ότι προαίρεση ούτε χρειάζεται ούτε γίνεται σε όλες τις περιστάσεις της ζωής, αφού κάνομε άπειρα πράγματα από το πρωί έως το βράδυ χωρίς σκέψη και ζύγισμα, από συνήθεια, μηχανικά, όπως μας έμαθε ο κοινωνικός εθισμός.»). Πιστεύει, επιπλέον, ότι «η ηθική προαίρεση» είναι χαρακτηριστικό μόνον του ανθρώπου και σε αυτό διαφοροποιείται από τα ζώα, τα οποία λειτουργούν με βάση την «όρεξη», τα κατώτερα δηλαδή ένστικτά τους και όχι τη λογική. («Δεύτερον ότι μόνο στον άνθρωπο υπάρχει **βούληση** (με το αυθεντικό και πλήρες νόημα του όρου), γιατί μόνο στον άνθρωπο έχομε προαίρεση. Στο ζώο υπάρχει **όρεξη**, όχι βούληση, γιατί στο ζώο δεν έχομε ηθική προαίρεση.»).

Και ο Επίκτητος με τη σειρά του, τονίζει την αξία της προαιρέσεως, ως ανθρώπινο χαρακτηριστικό. Εκτός από τη γενική σημασία της

προτίμησης, στον Επίκτητο σημαίνει την ελεύθερη βούληση, την ελεύθερη στοχαστική επιλογή ενεργειών που συγκροτεί τον ηθικό χαρακτήρα του ανθρώπου. Είναι κυρίως μία κρίση, η έλλογη ικανότητα να επιλέγουμε και να αποβλέπουμε στα αποτελέσματα των πράξεών μας. Προϋπόθεση για την προαίρεσιν είναι η διαίρεσις των πραγμάτων σε αυτά που εξαρτώνται από εμάς (τα ἐφ' ἡμῖν) και σε αυτά που βρίσκονται πέρα από τις δυνάμεις μας (τα ἀπροαίρετα, τα οὐκ ἐφ' ἡμῖν) και είναι ἀδιάφορα για εμάς και την επίτευξη της ευδαιμονίας. («Τὸ πρῶτον ἄνθρωπος, τοῦτο δ' ἔστιν οὐδὲν ἔχων κυριώτερον προαιρέσεως, ἀλλὰ ταύτη τὰ ἄλλα ὑποτεταγμένα, αὐτὴν δ' ἀδούλευτον καὶ ἀνυπότακτον.»)(**Σχόλιο από τον Φάκελο Υλικού**)

Η προαίρεσις αποτελεί για τον Επίκτητο το πιο ουσιώδες στοιχείο της ανθρώπινης υπάρξεως. Την θεωρεί το κυριώτερον και το κράτιστον χαρακτηριστικό του ανθρώπου διότι αποτελεί ιδίωμα της ίδιας του της ελευθερίας. Ο άνθρωπος που, για τον οποιονδήποτε λόγο, τού έχει αφαιρεθεί η ιδιότητα της προαιρέσεως, παύει ταυτόχρονα να είναι και ελεύθερος. Η προαίρεσις συνδέεται άμεσα με τον λόγον, καθώς ενώ τα υπόλοιπα ζώα δρουν σύμφωνα με τη φύση και το ένστικτο, η προαίρεσις δίνει την δυνατότητα στον άνθρωπο να σκεφτεί πριν πράξει, να αναλογιστεί και να λογαριάσει πριν αποφασίσει, με λίγα λόγια να επιλέξει. Η προαίρεσις δεν είναι τίποτα άλλο παρά η ελεύθερη επιλογή η οποία συμφωνεί με τους κανόνες που διέπουν την λογικότητα και την ηθική του ανθρώπου. Η

προαίρεσις έτσι συνδέεται με τον λόγο (ορθή σκέψη και γλώσσα), ο οποίος αποτελεί το κατεξοχήν ιδιαίτερο γνώρισμα που κάνει τον άνθρωπο να ξεχωρίζει από τα υπόλοιπα όντα. Ως μέρος του λόγου η προαίρεσις αφορά την βούληση, την ηθική θέληση, το βούλεσθαι αλλά και τον νου, τη λογική σκέψη, το σκέψαι. Ο ορθός λόγος βοηθά τον άνθρωπο μέσω ανάλυσης, σύλληψης ιδεών και εννοιών και επιλογής ηθικών προτύπων, να υψωθεί σε ένα ον ηθικό και θείο καθώς πλέον θα γνωρίζει το ηθικό και το ανήθικο, το καλό και το κακό και θα επιλέγει ελεύθερα αναλόγως.

Ο Επίκτητος θεωρεί ότι ο άνθρωπος διαφοροποιείται από τα ζώα ως προς τον λόγο, την ομιλία και την ικανότητα λογικής σκέψης. Η έννοια του λόγου είναι πολυσήμαντη: ομιλία, προφορική έκφραση, διήγηση, λογική ιδιότητα, σκέψη, ορισμός, επιχείρημα, αναλογία. Οι Στωικοί εκκινούν από τη θεωρία του προσωκρατικού Ηράκλειτου για τον Λόγο ως ρυθμιστική αρχή που διέπει την πραγματικότητα και συνδέει με σχέσεις αναλογίας όλα τα όντα. Ο λόγος εδώ είναι θεϊκός, μια αιώνια ενεργητική δύναμη του σύμπαντος, υλική και παραγωγική όπως ένα σπέρμα, είναι ταυτόσημη με το πῦρ και τη φύση. Ως μέρος αυτής της φύσης ο άνθρωπος μοιράζεται τον λόγο και οφείλει να ζει «ακολουθώντας τον λόγο και τη φύση». **(Σχόλιο από τον Φάκελο Υλικού)**

Επομένως τόσο ο Παπανούτσος όσο και ο Επίκτητος συμφωνούν στο ότι ο άνθρωπος διαφοροποιείται από τα ζώα ως προς την ηθική

προαίρεση και τον λόγο. Εξάλλου αυτά είναι και τα χαρακτηριστικά που οδήγησαν τον άνθρωπο να δημιουργήσει έναν κώδικα ηθικών αξιών αλλά και πολιτισμό.

Γ . ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Γιατί αν συνάψουμε δάνειο, μπορούμε να προσελκύσουμε με μεγαλύτερο μισθό τους ξένους πεζοναύτες τους. Γιατί η δύναμη των Αθηναίων είναι περισσότερο εξαγοράσιμη παρά δική τους· η δική μας όμως (δύναμη) λιγότερο μπορεί να πάθει αυτό, γιατί στηρίζεται περισσότερο στη σωματική δύναμη παρά στα χρήματα.

Γ2.

- «πλήθει προύχοντας καὶ ἐμπειρία πολεμικῇ» : Αριθμητική υπεροχή και πολεμική εμπειρία.
- «ὁμοίως πάντας ἐς τὰ παραγγελλόμενα ἰόντας» : Τυφλή υπακοή στην εκτέλεση των διαταγών από όλους χωρίς εξαιρέσεις.
- «ναυτικόν τε, ᾧ ἰσχύουσιν, ἀπὸ τῆς ὑπαρχούσης τε ἑκάστοις οὐσίας ἐξαρτυσόμεθα καὶ ἀπὸ τῶν ἐν Δελφοῖς καὶ Ὀλυμπίᾳ χρημάτων»: Εξοπλισμός του στόλου των Πελοποννησίων από τα χρήματα των συμμάχων και από τους θησαυρούς των Δελφών και της Ολυμπίας.

Γ3.α.

Ἐγὼ δὲ νῦν καὶ ἀδικούμενος τοὺς πολέμους ἐγείρω.

Γ3.β.

ἀμυνώμεθα -> ἄμυναι

καταθησόμεθα -> κατάθου

ἐπικρατῆσαι -> ἐπικράτησον

προύχοντας -> πρόσχες

πολλά -> πλείονα / πλείω (πλέονα / πλέω)

Γ4.α.

ἔχοντες: συνημμένη αιτιολογική μετοχή ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο ρ. *ἐγείρομεν*.

ἐπικρατῆσαι: τελικό απαρέμφατο ως υποκείμενο στην απρόσωπη έκφραση «εἰκός (ἐστι)».

πλήθει: δοτική ως επιρρηματικός προσδιορισμός της αναφοράς στη μετοχή *προύχοντας*.

μισθῶ: δοτική ως επιρρηματικός προσδιορισμός του μέσου στο απαρέμφατο *ὑπολαβεῖν*.

ναυβάτας: αντικείμενο στο απαρέμφατο *ὑπολαβεῖν*.

ἡ οἰκεία: β' ὀρος σύγκρισης από το *μᾶλλον* και κατηγορούμενο στο *δύναμις*.

Γ4.β.

Οἱ Κορίνθιοι ἔλεγον δὲ **τότε** καὶ ἀδικούμενοι τὸν πόλεμον *ἐγείρουν*.

Προτείνεται επίσης να θεωρηθεί ότι υπάρχει ετεροπροσωπία και ως εκ τούτου:

Οἱ Κορίνθιοι ἔλεγον *αὐτούς/ σφᾶς* δὲ **τότε** καὶ ἀδικουμένους τὸν πόλεμον *ἐγείρουν*.

Επιμέλεια θεμάτων:
Γεωργία Γαρατζιώτου
Υβόννη Κουιμτζή
Νάσια Μαλικούρη
Θάνος Χρυσάνθης